

ДЕНЕ ТАРБИЯЛЫК-СПОРТТУК ИШМЕРДҮҮЛҮКТҮН
ПЕДАГОГИКАЛЫК МАҢЫЗЫ ЖАНА МАЗМУНУ

Кашматова Ж.А.- Баткен мамлекеттик университетинин окутуучусу.

ДСИкө даярдыктын максаттуу дайыны, анын маңызы жана мазмуну андан жалпы системадагы – ДТИ системасындагы анын орду жана ролу менен аныкталат, ага карата ал зарыл структуралык курам – ишмердүүлүктүн субъектинин интегралдуу мүнөздөмөсү катары көрүнөт. Ошондуктан биз изилдеген проблеманы теориялык талдоонун биринчи кадамы ДТИ түн маңызын жана мазмунун ачуу болуп саналат.

ДТИкө карата “ишмердүүлүк”, “тарбия”, “дене тарбиясы” түшүнүктөрү өз ара байланыштуу болуп эсептелет. Ошондуктан ДТИ түн маңызын жана мазмунун аныктоо бул түшүнүктөрдүн маңызын жана мазмунун эске алуу менен ишке ашырылышы зарыл. Философияда ишмердүүлүк дүйнөгө карата спецификалуу – адамдык мамиленин ыгы предметтик ишмердүүлүк катары каралат. Ал: “...адам анын жүрүшүндө жаратылышты кайра түзө жана чыгармачыл өзгөртө турган процесс, ушуну менен ал өзүн ишмер субъект кылат, өзү өздөштүргөн табият кубулуштарын – өз ишмердүүлүгүнүн объекти кылат...” Ишмердүүлүктө ар бир предмет жат керектөөнү жана максатты алып жүрүүчү катары эмес, анын табиятына жана өзгөчөлүктөрүнө адекваттуу: ал предметти өздөштүрөт, өз активдүүлүгүнүн гени жана маңызы кылат, калган табиятка ал ыңгайлашпайт, акырындап өз материалдык жана руханий маданиятынын куралына киргизет [1].

Ишмердүүлүк предметтүүлүк жана предметсиздик диалектикалык биримдиги катары көрүнөт: ал такай адамдын аракеттеги жөндөмү формасынан предметке айланган формасына жана кайрадан предметсиз түрүнө өтөт.

Адамдын ишмердүүлүгүнүн башка белгиси анын максаттуулугу. Максат

ишмердүүлүктүн мазмунун жана жыйынтыктарын аныктайт. “Адам табият тарабынан берилген нерсенин формасын гана өзгөртпөйт, ал ошону менен бирге өз ан-сезимдүү максатын ишке ашырат, бул мыйзам катары анын иш-аракетинин ыгын жана мүнөзүн аныктайт, жана ага өз эркин баш ийдириши керек [2.]

Адамдын ишмердүүлүгү, эреже катарында, ан-сезимдүү мүнөзгө эгедер. Түрдүү шартта жана кырдаалда иш-аракеттин ан-сезимде чагылуу даражасы жана толуктугу түрдүү – толук түшүнүүдөн элес-булас бүшүркөөгө чейин болушу мүмкүн, бирок ишмердүүлүктүн максаты дайыма жетиштүү денгээлде түшүнүктүү болот. Эгер максат түшүнүксүз болсо, анда адам эрксиз кыймыл-аракет жасайт, ал керектөө жана эмоция тарабынан башкарылат.

Ишмердүүлүк “курчап турган дүйнө менен активдүү алака катары каралат, анын жүрүшүндө тирүү жандуу субъект катары чыгат, ал объектиге максаттуу таасир кылат жана ошону менен өз керектөөсүн канаттандырат” [3].

Адамдын ишмердүүлүгүнүн башка түрү сыяктуу ДТИ өз психологиялык структурасына керектөөнү, мотивдерди жана алар аныктаган максатын жана милдеттерин камтыйт, булак кошулуп ишмердүүлүктү ойготуу, багыттоочу жана маани берүүчү функцияларын аткарып, мотивацияны түзөт. Ишмердүүлүктүн эки структуралык блогу болуп, аны аткаруунун ыгы эсептелет, ишмердүүлүктүн аталган түрүндө дене тарбия көнүгүүлөрү формасы көрүнөт. ДСИ түн жыйынтыктары биологиялык, психологиялык, педагогикалык жана социалдык натыйжаларда көрүнөт [4]. “Ишмердүүлүктүн бир түрүнөн

экинчисинин негизги өзгөчөлүгүнө предметтердин өзгөчөлүгү да тиешелүү болот”

ДТИтүн предмети дене тарбиясы болуп эсептелет. Бул ишмердүүлүктүн процессинде адам дене тарбиясы чөйрөсүндө адамзат тарабынан топтолгон баалуулуктарды өзүнө энчилейт, аны ички казынасына айлантат, аракеттеги жөндөм формасына (предметсиздикке айлантуу) көтөрөт. Экинчи жагынан, адамзаттын дене тарбиясы менен байып, адам анын кийинки өнүгүшүнө жеке салымын кошот (предметтүүлүккө айлантат).

Ишмердүүлүктүн психологиялык теориясынын концептуалдуу жоболоруна ылайык ДТИ түн предметинин сапаттык өзгөчөлүгү анын психологиялык мазмунунун өзгөчөлүгүн шарттайт: адамды аны өздөштүрүүгө, кайра өндүрүүгө жана чыгармачыл кайра куруучуга чакырат жана багыттай турган мотивацияны, буга колдонулуучу ыктарды жана каражаттарды, жана мында жете турган жыйынтыктарды камтыйт.

Бул “дене тарбиясы” түшүнүгүнүн маңызын жана мазмунун кароонун зарылдыгын шарттайт. Илимий-методикалык адабияттарды талдоо азыркы учурда “тарбия”, “дене тарбиясы” аныктамаларына үч мамиле бөлүнүп турарын көрсөттү [(1)].

Биринчи багыттын өкүлдөрү маданиятты көбүнчө адам ишмердүүлүгүнүн продукту, анын жыйынтыгы, анын кийинки өркүндөшү үчүн колдонулган (баалуулук мамилеси). Материалдык жана руханий баалуулуктардын (жеке инсандык жана ошондой эле коомдун) жыйындысы катары карашат.

Философияда маданият “адамзат тарабынан коомдук-тарыхый практика процессинде түзүлгөн жана түзүлүүчү жана коомдун өнүгүшүнүн тарыхый жетишилген денгээлин мүнөздөгөн материалдык жана руханий баалуулуктардын жыйындысы” [(1)] катары аныкталат.

Табиятты кайра жаратуу процессинен түзүлгөн реалдуу предметтик баалуулуктардан тышкары, маадниятты адамдын өз табиятын өзгөртүүдө алган конкреттүү нерселери да түзөт. Маданияттын бул бөлүгү дене тарбия маданияты деп аталат [5].

Дене тарбиянын теориясы жана методикасында дене тарбияны адамды физикалык жакшыртууга багытталган атайын каражаттарды, методдорду жана шарттарды түзүү жана рационалдуу колдонуу боюнча коомдук жетишкендиктеринин жыйындысы катары кароо кабылданган [6].

В.И.Лях жана Г.Б. Мейксон дене тарбиясында социалдык ишмердүүлүктүн бир чөйрөсү катары, объективдүү түрдө баалуулуктун бардык негизги тиешелүү керектөөлөрдү канагаттандырууга байланышкан материалдык жана руханий түрлөрү сунушталарын белгилейт.

Л.П.Матвеев “дене тарбиясынын маңызы эн негизгиси биз, адамдар, колдонгон турмуштук баалуу ыкмалар жана жыйынтыктарды өз жеке кыймылдуу мүмкүнчүлүктөрдү камтыйт: табияттан алынган өз сапаттарыбызды, жөндөмдөрүбүздү “кайра жаратуу” үчүн жумшай турганын белгилейт [7.]

Экинчи көз карашты жактоочулар маданияттын башка жагына көңүл бурушат, анда маданият чыгармачыл жаратман ишмердүүлүк катары саналат, анын процессинде мурда курулган баалуулуктар предметтелет, жаңылары түзүлөт. Алардын пикири боюнча маданияттык өнүгүү процесси адам бир эле убакта маданиятты түзөт жана жаратат, анда өз маңыздуу күчтөрүн предметтештирет, мурунку маданиятты өздөштүрүү менен өзүн коомдук жандык катары калыптандырат (ишмердүүлүк мамилеси).

Ю.М.Николаев “дене тарбиясы” түшүнүгүн жалпы маданияттын түрү (подсистемасы) коомдогу милдеттерин чечүү менен байланышкан адамдын физикалык

өнүгүүсү чөйрөсүндө аны руханий жана физикалык жөндөмүн ишке ашыруу боюнча баалуулуктарды өздөштүрүү диалектикалык өз ара байланышкан жактарын – жыйынтыктуу жана процессуалдык (ишмердик) чагылдырат.

Ошондуктан үчүнчү көз карашты жактоочулардын пикири чындыкка жакын, алар маданиятты бир эле убакта инсан ишмердүүлүгүнүн жана коомдун сапаттык мазмуну жагдайында жана процесстин жыйынтыгы катарында карашат.

Философияда маданият адам ишмердүүлүгүнүн коомдук иштелип чыккан табиятты, адамды, социумду кайра жаратууга багытталган жана материалдык-коомдук, логикалык түшүнүктүк, белги-символдук, баалуулук багыттуулук каражаттарда, башыкталган ыгы катары карашат [8].

В.М.Выдрин, Б.П.Зыков, А.В.Лотоненко [9] дене тарбиясы деп социалдык милдеттерди аткаруу үчүн физикалык өркүндөөнүн адам ишмердүүлүгүнүн спецификалык процессин жана жыйынтыгын, каражат жана ыгын түшүнүшөт.

Ошентип тарбия жалпысынан, дене тарбиясы жеке бир жагынан адамдардын материалдык жана руханий ишмердүүлүк процесси, экинчи жагынан бул ишмердүүлүктүн продукту, анын жыйынтыгы катары көрүнөт. Маданият адамдын жана коомдун ишмердүүлүгүнүн материалдык жана руханий ишмердүүлүктөрүнүн сапаттык жагын билдирет.

Дене тарбиясынын социалдык табияты коомдук ишмердүүлүктүн бир түрүнүн социалдык шартталган чөйрөсү катары адамдын ишмердүүлүгүнүн эмгек жана башка түрлөрүнө түздөн-түз жана кыйын керектөөсү менен, коомдун аны тарбиянын эң бир маанилүү каражаты катары кенири колдонууга умтулуусу менен аныкталат.

Дене тарбиясынын жыйынтыгын жакшыртуу, кармап туруу жана калыбына келтирүү боюнча чыгармачыл ишмердүүлүктүн сапаттык жагы катары карайт [10].

Б.Э.Дуйшеев [11] да дене тарбиясынын ишмердүүлүк жагын бөлүп көрсөтөт, кыймылдык билгичтиктерди жана көндүмдөрдү калыптандырууга багытталган спецификалуу ишмердүүлүк, адамдын физикалык концепциясын көтөрүү, ден соолукту сактоо жана чындоо, инсанды гармониялуу өнүктүрүү катары түшүнөт.

В.М.Выдрин [12] жана В.И.Столяров [13] дене тарбиясы маданияттын өзгөчө жана жана өз алдынча чөйрөсү катары карайт, негизинде адамдын денесин “социалдык кайра түзүүгө”, “физикалык жана руханий күчүн өнүктүрүүгө” багытталган ишмердүүлүк жатат деп эсептейт.

Башка аныктамада уламдан улам жакшыртылган организмди, ан-сезимди, эркти, ошондой эле ылайык келүүчү традицияларды, институт жана уюмдарды калыптандыруу жолу менен адам тарабынан жана адамдын өзүнүн табиятын спецификалык кайра куруу чагылдырылат.

“Тарбия”, “дене тарбиясы” түшүнүктөрүн аныктоого баалуулук жана ишмердүүлүк мамилелери бири экинчисине карама-каршы эмес, бири-бирин толуктайт, себеби маданияттын эки башка, бирок ден соолуктун, физикалык күчтүн, чыдамкайлыктын көрсөткүчтөрүндө, активдүү кыймыл ишмердүүлүгүндө, кыймыл көндүмдөрүн жана билгичтиктерин организмдин физиологиялык жана психологиялык кызматтарында чагылдырылат. Бул жыйынтыктарга жетишүүчү каражаттар, формалар, методдор шарттар дене тарбиясынын факторлору менен камсыздалат. Жетишилген ийгиликтен жана бул процесс камсыз кылган бардык нерсе, чоң жалпы маданият баалуулук болуп саналат жана азыркы маданияттын ажырагыс катмары болуп эсептелет..

В.Н.Бальсевич бул маселе боюнча: “Биринчиден, “дене тарбиясы” түшүнүгү жеке инсандык гана эмес, ошондой эле түрдүү адамдык уюмдардын жана жалпы эле коомдук жашоо ишмердүүлүгүнүн маданияты феномени

маанисин билдириши мүмкүн. Экинчиден, “маданият” деген түшүнүктүн жалпы маанисинен келип чыгып бул феномен аң-сезимдүү кайра жаратууну, адамдык денеликти жана менталдуулукту “өстүрүүнү”, инсандын да, коомдун да бул процессине акыл-эстүү жана сабаттуу мамилесин билдирет.

Үчүнчүдөн, ал коомдун жана инсандын руханий өнүгүшү үчүн жоопкерчиликтүү болуп саналат, табият менен анын мамилесин калыптандыруунун маанилүү табиятка карата, анын ичинде адамды табиятка калыптандыруунун маанилүү стимулу катары.

Кийинкиси, тилекке каршы, көпчүлүк адамдарга, алардын коомуна жана аларды башкарган түзүмдөргө сезилбейт жана түшүнүксүз болуп келе жатат [14]

Пландуулуктун мүнөзүнө жараша материалдык жана руханий маданият деп бөлүнүп жүрөт. Биринчиге материалдык байлыктын жыйындысы, саны өндүрүү каражаттарын, экинчиге бардык билимдердин, ой жүгүртүүлөрдүн бардык формалары жана көз караштардын бардык чөйрөсүнүн жыйындысы кирет. Бул маданияттын элементтери бири-бири менен ажырагыс байланышта. Адамдык материалдык өндүрүштүн ишмердүүлүгү турмуштун башка чөйрөлөрдөгү ишмердүүлүгүнүн негизинде жатат. Экинчи жагынан анын ой жүгүртүү ишмердүүлүгүнүн жыйынтыгы материалдашат, буюмга, техникалык жана каражатка, искусство чыгамаларына айланат [15].

Ошондуктан дене тарбиясынын же материалдык же руханий маданиятка тиешелүү кылуу же феномендик материалдык жана руханий түрлөрү органикалуу айкашкан өзгөчөлөнгөн түрүнө келүү мүмкүндүгү проблемасы талаптуу. Окумуштуулардын бир катары дене тарбиясын материалдык маданият катары карайт, адамдын денесинин түрдүү формалары менен машыгуу процессинде түздөн-түз калыптануусу менен байланыштырат.

М.С.Каган дене тарбиясынын материалдык маданият чөйрөсү деп эсептейт, себеби ал адам тарабынан ага табигый берилген нерселерди кайра жаратуунун адамга табигый берилген анатомиялык-физиологиялык сапаттарды өзүндө өнүктүрүүнүн ыгы жана жыйынтыгы деп эсептейт [16].

Л.П.Метвеев дене тарбиясынын материалдык маданият менен байланышы активдүү кыймыл процессинде көрүнөт, бул анын негизги мазмунун түзөт. Дене табиялык ишмердүүлүк мында биздин “өндүрүшүбүз” болуп саналат дейт [17].

Окумуштуулардын башка бөлүгү дене тарбиясын руханий маданиятка кошот, муну адам механизми эмес, бардыгынан мурун руханий нерсе деп мотивдештирет. Руханий башталманын басымдуулук кылышы, дене тарбиясы “дене менен иштөөнүн” түздөн-түз чөйрөсү эместигинен көрүнөт. Бирок адамдын денелик-кыймылдык сапаттары кызыгуулук бул чөйрөдөгү предмети болуп саналат.

Маданияттын башка тармагы сыяктуу дене тарбиясы бардыгынан мурда адамдын руху менен, анын тышкы эмес, ички дүйнөсү менен иш жүргүзүү” [18].

Адамдын ар тараптуу өнүгүшү анын руханий жана физикалык жөнөкөйлүгү адамдарга, алардын коомуна жана аларды башкарган түзүмдөргө сезилбей, байланыш маселелеси түрдүү доорлордун ойчулдарынын көңүлүн бурган. Бул проблеманын практикалык чечилиши болуп, йога жана дзеп-буддизм сыяктуу байыркы чыгыш системалары саналат. Анда жалпы маданияттык руханий элемент күчтүү байкалат. Дене тарбиясы руханий маданият менен табигый байланышат, себеби образдуу ой жүгүртүүнү өнүктүрөт, анын чөйрөсүндө дене тарбиясынын каражаттары менен формалары менен түзүлгөн чыгармачыл кооздукту көрө билүүнү жана кабылдоону калыптандыруу процесси жүрөт. Ага руханий маданияттын аспектилеринин бири болгон

кыймыл ишмердүүлүгүнүн жыйынтыгы болжолдоо процесстерине таандык [9, 12].

В.И.Столяров “дене тарбиясын материалдык чөйрөгө же тескерисинче руханий чөйрөгө гана киргизилиши менен макул болууга болбойт, ошону менен бирге материалдык жана руханий маданият сыяктуу формалардан айырмалуу өзүнчө бир маданияттын түрүнө киргизүү аракетинде макул болуу мүмкүн эмес” дейт [13]. Жалпы маданияттын бөлүгү катары дене тарбиясы жалпы маданиятка тиешелүү мүнөздөмөлөргө ылайык, дене тарбиясы өз объектинде, предметине, функциясына жана жыйынтыгына ээ. Өз спецификалык максатынын милдеттери, метод жана каражаттары бар. Бул маданияттын өзгөчө, өз алдынча түрү. Ал жалпы адамзаттын маданияты менен бирге жаралган жана өнүгүүдө. Аталган материалдык маданиятка же руханий маданиятка киргизүү же маданият алкагынан чыгаруу туура эмес, себеби коомдук жана адамдык материалдын жана руханий керектөөлөрүн камсыздандыруу анык социалдык кубулуш катары башкы жана жалгыз максаты болуп саналат.

Дене тарбиясы адамдын гармониялуу руханий жана физикалык өнүгүшүнө багытталган, анын чөйрөсүндө субъект гана болбостон, таанып билүүнүн, баалоонун, кайра жаратуунун объекти да болуп саналат.

Дене тарбиясы инсандык структурасын түзгөн бардык компоненттери менен көрүнгөнүнө карабастан, анда физикалык кондициясынын калыптануу процессинде адамдын ички, психикалык турмушунун бүтүндүгүндө руханийликтин артыкчылыгы орун алган [10].

Дене тарбиясы жалпы маданияттын бөлүгү катары адамдын бардык табигый маңызын түзгөн күчтөрдүн бири анын жана рухун гармониялуу өнүктүрүүгө багытталган [12]. Башкача айтканда, дене тарбиясында материалдык жана руханий жактардын биримдиги чагылтат: ал, бир жагынан, өз денесин

“социалдык кайра жаратуу” максатын көздөйт жана жыйынтыгына багытталат, экинчи жагынан бул кайра жаратуунун билими жана ыгы менен адамды байытуу процесси катары көрүнөт. Ошондуктан дене тарбиясын жалаң гана руханий же физикалык дененин өнүгүшүнө киргизүү, аталган түшүнүктү жансыз кылат, анын маңызы жөнүндө туура эмес түшүнүктү калыптандырат. Ал материалдык маданиятка гана киргизилиши мүмкүн эмес, себеби коомдук же жеке адамдын материалдык бытырсунун чагылышы анын коомдук кубулуш катары негизги мүнөздөмөсү эмес. Ушул эле себеп менен анын чөйрөсүндө коомдук аң сезим чагылдырылса да, ал руханий маданиятка гана да киргизилиши мүмкүн эмес.

Бүгүн дене тарбиясы теориясында дене тарбиясы феноменин жана ар бир инсанды аны калыптандыруу механизмдин кароодо философиялык-маданият таануучулук мамилени колдонуу тенденциясы улам айкын калыптанууда. Буга байланыштуу адамды “физикалык (эмес) физкультуралык” тарбиялоо жөнүндөгү маселе коюлууда. Эгер “физикалык” деген сөздө салтка ылайык кыймылдуу, биологиялык жагына басым коюлса, “физкультуралык” деген терминде маданият деген сөз бар, башкача айтканда маданият, физкультуранын баалуулук потенциалык өздөштүрүү аркылуу тарбиялоо дегенди билдирет. Дене тарбиясын берүүдө адамдын руханий, сезимдик-эмоционалдык, интеллектуалдык жана физикалык чөйрөлөрүн өнүктүрүүдө өз ара тыгыз байланышты жана бири-бирине көз карандылыкты шартталган инсандын дене тарбиясын калыптандырууда көз карашы, интеллекти жана денелик курамдын биримдиги негизги принцип болуп саналат [19].

Дене тарбиясынын маңызын андап түшүнүүнүн сапаттык жаңы стадиясы интеллектуалдуу, адеп-ахлактык, эстетикалык тарбиянын эң таасирдүү каражаты катары адамдын руханий чөйрөсүнө таасир этиши менен байланышкан. XXI кылымдын башында биздин

турмушубузга демократиялык өзгөрүүлөрдүн өсүшү, базар экономикасы адамдын руханий потенциясынын, анын ичинде дене тарбиясы менен машыгуу процессинде өнүгүш проблемасын чечүүнү актуалдаштырат.

Дене тарбиясы феноменинин башка чөйрөлөрдөн айырмаланган өзгөчөлүгү, бардыгынан мурда, анын табигый түрдө адамдагы социалдык жана биологиялык башталманы бүтүн нерсеге бириктиришинде. Дене тарбиясы жалпы маданияттык феномени катары уникалдуу. Анын так өзү адамдын

өнүгүүсүндөгү социалдык жана биологиялык жактарды бириктирүүгө шарт түзгөн табигый көпүрө болуп саналат [20].

Ошентип дене тарбиясы адамзаттын маданиятынын курамдык бөлүгү болуп эсептелет. Ал материалдык жана руханий жактардын биримдигин чагылдырат: ал, бир жагынан, өз денесине жана жыйынтыгы өз денесин “кайра түзүүгө багытталган, экинчи жагынан адамдын кайра түзүлүүсүнүн билими жана ыгы менен баюу процесси жана жыйынтыгы катары көрүнөт.

Колдонулган адабияттар:

1. **Философский словарь:** под ред. И.Т.Фролова. 5-изд. *Переработанное и дополненное.* М. Политиздат, 1987. Стр. 588
2. **К.Маркс.** Полное собрание сочинений. 2-изд. М. Политиздат. 1955. Т.23. стр 189.
3. **Рубинштейн С.Л.** Основы общей теории. М. Просвещение. 1989. Т.2. стр. 536.
4. **Петровский А.В.** Задачи педагогики и психологии высшей школы. Под ред. А.В.Петровского. М. МГУ. 1986. Стр. 5-13.
5. **Мамытов А.М.** Пути интеграции высшего физкультурного образования Кыргызстана в международное образовательное пространство: автореферат дисс. докт. пед. наук. 13.00.04. Алматы 1998. Стр-44.
6. **Матвеев Л.П.** Физическая культура: Физкультура или развитие человека. // Матвеев Л.П., В.Н.Неопалов// Теория и практика физической культуры. М. 1994.
7. **Матвеев Л.П.** О культуре физической. Материалы научно-практической конф. Ереван, 1984. Стр 10.
8. **Загороднюк В.П.** Целесообразность культуры и смысл человеческого бытия. // Загороднюк В.П. Философская и социальная мысль// М.1992. №9.
9. **Выдрин В.М.** Физическая культура студентов ВУЗов: учебное пособие. // Выдрин В.М., Б.К.Зыков., А.В.Лотоненко// Воронеж. ВГУ 1991.
10. **Николаев Ю.М.** О культуре физической // Николаев Ю.М.// Современные проблемы теории и практики физической культуры: взгляды, идеи, концепции. СПб. 1997. Стр 14-18.
11. **Дуйшеев Б.Э.** Формирование здорового образа жизни студентов КР средствами физической культуры: автореф. дисс. канд. пед. наук. 13.00.04. Ташкент. 2008. Стр 22.
12. **Выдрин В.М.** Физическая культура и ее теория. // Выдрин В.М.// Теория и практика физической культуры. М. №5 стр 24-27.
13. **Столяров В.И.** Философско культурологический анализ физической культуры. / Вопросы философии. М. 1988.
14. **Бальсевич В.К.** Онтокинезология человека. М. Теория и практика физической культуры. 2000. Стр 275.
15. **Краткий словарь по философии:** под общей ред. И.В.Блауберга и И.К.Пантюна. М. Политиздат. 1979.
16. **Каган М.С.** Человеческая деятельность. М. Политиздат. 1974. Стр 328.
17. **Матвеев Л.П.** Теория и методика физической культуры: учебник для ИФК. М. Педагогика. 1972.
18. **Быховская И.М.** «Человек, телесный» в социокультурном пространстве и времени. М. Физкультура, образование и наука. 1997. Стр 209.
19. **Лубышева Л.И.** Десять лекций по социологии физической культуры и спорта. М. Теория и практика физ-кой куль-ры. 2000. Стр 151.
20. **Бальсевич В.К.** Физическая культура для всехи каждого. М. Физкультура и спорт. 1988. Стр 208.

ОКУУЧУЛАРДЫН ҮЙРӨНҮҮ ЖӨНДӨМДҮҮЛҮКТӨРҮН ӨНҮКТҮРҮҮДӨГҮ ИНТЕРНЕТТИН РОЛУ

Йылдыз Эсра - К. Карасаев атындагы БГУнун аспиранты

Окуучулар жашоосунда үйрөнүү интернет жардамчы болот. Окуучуларга класста жөндөмдүүлүктөрүнө ээ болуусу үчүн интернет маанилүү орунду ээлейт. Керек болгон маалыматты камсыз кылууда окуучуларга интернет жардамчы болот. Окуучуларга класста иштөөсүн өнүктүрүү жана билимдерин ишке ашырууда кадимки чөйрөгө караганда ийилчээк кылып тартуулайт.

